

HUKUKUN GÜNCEL MESELELERİ ERZİNCAN SEMPOZYUMU II

TÜRK HUKUKUNDA MUHAKEME USULLERİ

Tam Bildiri Kitabı

(22-24 MAYIS 2025)

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

HMK m. 85'te Düzenlenen Teminattan Muafiyet Hâllerinin Türk Mahkemelerinde Dava Açan, Davaya Katılan veya Türk İcra Dairelerinde İcra Takibinde Bulunan Yabancılar Bakımından Uygulanabilirliği

  Dr. Öğr. Üyesi Can YÖNEY*

ÖZET

Kanun koyucu davacının veya davaya müdahale talebinde bulunanın ya da takip talebinde bulunanın haksız çıkması durumunda, karşı tarafın uğrayacağı muhtemel zararların haksız çıkan taraftan istenebilmesinin zor veya imkânsız olacağını öngördüğü bazı hâllerde teminat gösterilmesini gerekli görmüştür. Yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklar bakımından teminat yükümlülüğü temel olarak iki ayrı düzenlemede öngörülmektedir: Türkiye’de mutad meskeni bulunmayan Türk vatandaşları açısından 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 84/1(a) hükmü, yabancı gerçek ve tüzel kişiler bakımından ise 5718 sayılı Milletlerarası Öze Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) m. 48/1. Kapsamına farklı kişiler girmekle beraber, kanımızca her iki düzenleme de dava açan, davaya katılan veya takip yapan kişilerin Türkiye’yle bağlantısının zayıf olduğu varsayımından hareket etmekte ve bu nedenle dava veya takibin davalı taraf lehine sonuçlanması durumunda bu zayıf bağlantıdan dolayı haklı çıkan tarafın mağduriyet yaşamamasını temin etmeyi hedefleme ortak noktasına sahiptir. Bu nedenle, kanımızca bu iki teminat yükümlülüğünden muafiyet benzer bir rejime tâbi olmalıdır. Bu çalışmada bu kapsamda, HMK m. 85’te düzenlenen teminattan muafiyet hâllerinin yalnızca mutad meskeni Türkiye’de bulunmayan Türk vatandaşları bakımından değil, aynı zamanda yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından da uygulama alanı bulması gerektiği yönündeki düşüncemiz, HMK m. 85/1’de düzenlenen her bir muafiyet hâline özel olarak da değinilerek ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Teminat, Yabancılar, Teminattan Muafiyet, Karşılıklılık, Milletlerarası Usul Hukuku.

* Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı.

Applicability of the Exemptions from Security for Costs under Article 85 of the Turkish Code of Civil Procedure for Foreigners Filing or Intervening in a Case before Turkish Courts, or Initiating Enforcement Proceedings before Turkish Enforcement Offices

ABSTRACT

Under Turkish law, in certain situations where it would otherwise be difficult or impossible for the opposing party to recover potential losses from the unsuccessful party, security for costs is required to be deposited by the person filing or intervening in a case, or the person initiating enforcement proceedings. In disputes involving a foreign element, the obligation to deposit security for costs is mainly set out in two separate provisions: for Turkish citizens whose habitual residence is not in Türkiye, Article 84/1(a) of the Code of Civil Procedure numbered 6100 (“HMK”); and for foreign natural and legal persons, Article 48/1 of the Private International Law and International Civil Procedure Act numbered 5718. Although the two provisions apply to different persons, in our view, they are both based on the assumption that the person filing or intervening in a case, or the person initiating enforcement proceedings has a weak connection with Türkiye and therefore share the common aim of preventing harm to the successful party in the proceedings due to this weak connection. For this reason, we believe that exemptions from these two security obligations should be subject to a similar regime. In this study, we will argue that the grounds for exemption under Article 85 of the HMK should apply not only to Turkish nationals without habitual residence in Türkiye, but also to foreign natural and legal persons. We will set out this view in detail, discussing each of the exemption grounds listed in Article 85/1.

Keywords: Security for Costs, Foreigners, Exemption From Security for Costs, Reciprocity, International Civil Procedure Law.

GİRİŞ

Kural olarak Türk mahkemelerinde ve icra dairelerinde dava açan, davaya katılan veya icra takibi yapan kişilerin teminat yatırması gerekmemektedir. Ancak kanun koyucu davacının veya davaya müdahale talebinde bulunanın ya da takip talebinde bulunanın haksız çıkması durumunda, karşı tarafın uğrayacağı muhtemel zararların ve bu bağlamda yargılama giderlerinin haksız çıkan taraftan istenebilmesinin zor veya imkânsız olacağını öngördüğü bazı hâllerde teminat gösterilmesini gerekli görmüştür¹. Bu hâllerde davacı, davaya müdahale

¹ Ergin **Nomer**, Devletler Hususi Hukuku, 23. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021, s. 501-502; Ziya **Akıncı**, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 161; Aziz Serkan **Arslan**, “HMK Hükümlerine Göre Teminat Kurumu ve Dava Şartı Niteliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, 2014, s. 944; Gülüm **Bayraktaroğlu Özçelik**, “MÖHUK m. 48 Uyarınca Yabancıların Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Editörler, Feriha Bilge Tanrıbilir ve Gülce Gümüşlü Tunçağıl, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 434-435; Uğur **Tütüncübaşı**, “Milletlerarası Usûl Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2012, s. 193; Vahit **Doğan**, Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Bası, Savaş Yayınları, Ankara 2020, s. 89; Döndü **Kuşçu**, “Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Usul Hukukunda Yabancılar Teminatından Kaynaklanan Problemler”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2021, s. 326; Elif **Çörekçi**, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve 5718 Sayılı Yeni Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Bakımından Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Saim Üstündağ’a Armağan, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 200; Musa **Aygül**/Elif Hande **Altıntaş**, “Sığınmacıların Teminat Yatırma Yükümlülüğü”, Public and Private International Law Bulletin, C. 40, S. 2, 2020, s. 711; Merve **Acun Mekengeç**, “Türk Hukuku’nda Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Public and Private International Law Bulletin, C. 37, S. 2, 2017, s. 2;

talebinde bulunan veya takip talebinde bulunanın içinde bulunduğu özel koşullar, karşı tarafın korunmasını gerektirmektedir² ve teminat yükümlülüğü getirilmesi suretiyle karşı tarafın uğrayacağı haksız maddi kayıplara karşı önceden tedbir alınmaktadır³. Teminat yükümlülüğü HMK m. 114/1(ğ) hükmü uyarınca bir dava şartı olup bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi bakımından HMK m. 88/1-2 hükümlerinde öngörülen yaptırım davanın reddi veya müdahale talebinden vazgeçmiş sayılmadır⁴. Bu ağır yaptırımı da gözetildiğinde, teminat yükümlülüğünün hak arama hürriyetine getirilmiş bir istisna olduğu kabul edilmektedir⁵.

Hukukumuzda çeşitli düzenlemelerde teminat yükümlülüğü öngörülmüşse de yabancılik unsuru içeren uyuşmazlıklar bakımından teminat yükümlülüğüne temel olarak iki ayrı kanuni düzenlemede yer verilmiştir. Bunlardan ilki, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)⁶ m. 84/1(a) hükmünde yer almaktayken⁷; ikincisi 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)⁸ m. 48/1'de karşımıza çıkmaktadır. HMK m. 84/1(a) hükmü; davacı, davaya katılan veya icra takibi yapan kişinin Türkiye'de mutad meskeni olmayan bir Türk vatandaşı olması durumunda teminat gösterilmesi gerektiğini düzenlemektedir. MÖHUK m. 48/1 ise Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan kişinin yabancı bir gerçek ve tüzel kişi olması durumunda teminat yükümlülüğünün doğacağını öngörmektedir. Görülebileceği üzere, HMK m. 84/1(a) hükmü, davacı, davaya katılan veya icra takibi yapan kişinin Türkiye'de mutad meskeni olmayan bir Türk vatandaşı olmasını esas almışken, MÖHUK m. 48/1 hükmü bu kişilerin Türk vatandaşı olup olmadığıyla ilgilenmektedir⁹.

Düzenlemelerden birisi mutad mesken, diğeri tabiiyeti esas almış olmakla beraber, kanımızca her ikisinin de varlık sebebi esasen aynıdır. Zira iki düzenleme de dava açan, davaya katılan veya takip yapan kişilerin Türkiye'yle bağlantısının zayıf olduğu varsayımından hareket etmekte ve bu nedenle dava veya takibin davalı taraf lehine sonuçlanması durumunda bu zayıf bağlantıdan dolayı haklı çıkan tarafın mağduriyet yaşamamasını temin etmeyi hedeflemektedir¹⁰. Bu nedenle, kanımızca bu iki teminat

Emre **Kıyak**, "Türkiye'de Mutad Meskeni Olmayan Türk Vatandaşları İçin Teminat Gösterme Yükümlülüğü (HMK m. 84/1-a)", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 12, 2012, s. 227; Zeynep **Çalışkan**, *Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 54.

² **Kıyak**, s. 225; Rona **Aybay**/Esra **Dardağan**, *Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)*, 2. Bası, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, s. 83.

³ **Tütüncübaşı**, s. 193; **Arslan**, s. 944-945; **Akıncı**, s. 161; Aysel **Çelikel**/Bahadır **Erdem**, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 15. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2017, s. 645, 650; Cemal **Şanlı**/Emre **Esen**/İnci **Ataman Fıganmeşe**, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 10. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2023, s. 570; Sibel **Özel ve diğerleri**, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 649.

⁴ HMK m. 88: "(1) Hâkim tarafından belirlenen kesin süre içinde teminat gösterilmezse, dava usulden reddedilir.

(2) Müdahale talebinde bulunan kişi, kesin süre içinde istenen teminatı vermezse, müdahale talebinden vazgeçmiş sayılmasına karar verilir."

⁵ **Bayraktaroğlu Özçelik**, s. 434; **Arslan**, s. 945; **Acun Mekengeç**, s. 29; **Kuşçu**, s. 325; **Aygül/Altıntaş**, s. 710; **Tütüncübaşı**, s. 184.

⁶ R.G., 04.02.2011, S. 27836.

⁷ İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 31/1'deki atıf uyarınca, niteliğine aykırı düşmediği müddetçe HMK'da yer alan teminata ilişkin hükümler idari davalarda da uygulanır.

⁸ R.G., 12.12.2007, S. 26728.

⁹ Bu bakımdan iki hüküm arasındaki bir farklılık olarak ilk hükmün sadece gerçek kişileri kapsarken, ikincisinin hem gerçek hem tüzel kişileri kapsadığı söylenebilecektir.

¹⁰ **Kuşçu**, s. 325; **Tütüncübaşı**, s. 193. Benzer yönde bkz. **Doğan**, s. 93.

yükümlülüğünden muafiyetin benzer bir rejime tâbi olması makul olacaktır¹¹. Bu çerçevede, bu çalışmamızda da öncelikle teminattan muafiyet konusunda HMK m. 85/1 ile MÖHUK m. 48/2 hükümlerinin getirdiği düzenlemeleri ortaya koyacak, akabinde HMK m. 85'in yabancılar bakımından uygulanabilir olduğu konusundaki görüşümüzü hem genel olarak hem de HMK m. 85/1'de düzenlenen her bir muafiyet hâli bakımından özel olarak ortaya koymaya çalışacağız.

I. GENEL OLARAK TEMİNAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN MUAFİYET

Mevzuatımızda yabancılik unsuru barındıran hâllerde teminat yükümlülüğü getiren düzenlemelerden ilki olan HMK m. 84/1(a) uyarınca doğan teminattan muafiyet, HMK m. 85/1 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre; “(1) Aşağıda sayılan hâllerde teminat istenemez: a) Davacının adli yardımdan yararlanması. b) Davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması. c) Davanın, sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması. ç) İlama bağlı alacak için ilamlı icra takibi yapılmış olması.” Yabancılik unsuru barındıran hâllerde teminat yükümlülüğü öngören düzenlemelerden diğer olan MÖHUK m. 48/1 uyarınca doğan teminattan muafiyet ise MÖHUK m. 48/2'de şu şekilde düzenlenmiştir: “Mahkeme, dava açanı, davaya katılanı veya icra takibi yapanı karşılıklılık esasına göre teminattan muaf tutar.”

Görülebileceği üzere, kanun koyucu tarafından aynı varlık sebebine dayanan iki teminat yükümlülüğünden muafiyet bakımından farklı kriterlere başvurulmuştur: Türkiye’de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşları bakımından dört farklı ihtimalde teminat yükümlülüğünün ortadan kalkacağı öngörülmüşken, yabancı gerçek veya tüzel kişilerin teminat yükümlülüğünün ortadan kalkması ancak tek bir hâlde mümkündür: Davacı, davaya katılan veya takip yapanın tabiiyetinde bulunduğu devletle Türkiye arasında yabancıların teminat yükümlülüğü bakımından sözleşmesel (ahdi), kanuni veya fiili karşılıklılık bulunması.

Belirtmek gerekir ki söz konusu karşılıklılık kriteri, politik maksatlara hizmet eden¹² ve davacı, davaya katılan veya takip yapanın kimliğinden ve Türkiye ile arasındaki bağlantıdan bağımsız nitelikte bir kriterdir. Zira sözleşmesel (ahdi) karşılıklılık, Türkiye ile ilgili yabancı devlet arasında teminattan muafiyet öngören iki veya çok taraflı bir milletlerarası sözleşme bulunmasını ifade etmekteyken¹³; kanuni karşılıklılık söz konusu

¹¹ Aynı yönde bkz. **Tütüncübaşı**, s. 219-220; Turgut **Turhan**, “Davacının veya Davaya Katılanın Teminat Gösterme Yükümü”, Prof. Dr. Osman F. Berki’ye Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1977, s. 902.

Tütüncübaşı’na göre, Türkiye’de mutad meskene sahip olan yabancılar bakımından bir teminat yükümlülüğü öngörülmemesi ve MÖHUK’ta yalnızca HMK m. 84 vd. hükümlerine atıfta bulunularak Türkiye’de mutad meskeni bulunmayan tüm davacı, müdahil ve takip yapanlar bakımından yeknesak bir uygulama sağlanması gerekmektedir, bkz. **Tütüncübaşı**, s. 217.

Benzer şekilde **Turhan**’a göre, MÖHUK m. 48’e benzer şekilde yabancılik teminatı öngören mülga Muvakkat Kanun m. 3 hükmünü davalı Türk vatandaşları lehine bir ayrıcalık olarak değerlendiren, bunun milletlerarası özel hukukun geldiği nokta itibarıyla bir geriye dönüş olarak niteleyen ve bu nedenle Muvakkat Kanun hükmünün yürürlükten kaldırılarak yalnızca yerleşim yerini esas alan mülga HUMK m. 97’nin uygulanması gerekmektedir, bkz. **Turhan**, s. 902.

¹² **Nomer**, s. 524; **Özel ve diğerleri**, s. 734-735; Özüm **Demirkol**, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Karşılıklılık, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 28.

¹³ Türkiye’nin taraf olduğu çok taraflı milletlerarası sözleşmelerden teminattan muafiyet öngörenlerinden bazıları şunlardır: Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi (R.G., 23.05.1972, S. 14194) m. 17, Avrupa İkamet Sözleşmesi (R.G., 17.09.1989, S. 20285) m. 9/1, 1999 tarihli Protokolle tadil edilen Uluslararası Demiryolu Taşımlarına İlişkin Sözleşme (R.G., 27.03.1985, S. 18707 ve R.G., 12.10.2005, S. 25964) m.

yabancı devlet hukukunda Türk vatandaşları özelinde veya genel olarak yabancılar için teminat yükümlülüğü öngörülmemiş olması anlamına gelmektedir. Karşılıklılığın sağlanmasını temin edecek son ihtimal olan fiili karşılıklılık ise sözleşmesel veya kanuni karşılıklılık olmamakla birlikte, fiilen Türk gerçek veya tüzel kişiler bakımından teminat yükümlülüğü aranmaması yönünde fiili bir uygulama bulunması durumunda sağlanacaktır¹⁴. O hâlde karşılıklılığın bulunduğu sonucuna ulaşmamızı sağlayacak bu üç ihtimalden hiçbirisinin davacı, davaya katılan veya takip yapılan tarafça şahsen sağlanmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

II. HMK M. 85'İN YABANCILAR BAKIMINDAN UYGULANABİLİRLİĞİ

A. Genel Olarak

MÖHUK m. 48'in teminattan muafiyet bakımından karşılıklılığı esas alması karşısında, HMK m. 85'te düzenlenen muafiyet hâllerinin yabancılar bakımından uygulanmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda tabiiyetinde bulunduğu devlet ile Türkiye arasında karşılıklılık bulunmayan bir yabancının Türkiye ile güçlü bağları bulunsa veya karşı tarafın mağdur olma riski çok düşük bile olsa teminattan muaf olması kural olarak mümkün olmayacaktır. Kural bu olmakla beraber istisnai olarak Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 28 uyarınca çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından çıkanlar (mavi kartlılar)¹⁵, uzun dönem ikamet izni sahipleri¹⁶, süresiz çalışma izni sahipleri¹⁷, turkuaz kart sahipleri¹⁸, uluslararası koruma statüsü sahipleri¹⁹ ve Türkiye'de yerleşik

11, Kara Yolu ile Eşya Taşıma Sözleşmesi (R.G., 04.01.1995, S. 22161) m. 31/5, Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsili ile İlgili Sözleşme (R.G., 18.03.1971, S. 13782) m. 9, Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme (R.G., 11.01.1973, S. 14418) m. 9/2, Nafaka Alacakları Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Sözleşme (R.G., 16.02.1983, S. 17961) m. 15-16, Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi (R.G., 02.11.1999, S. 23864) m. 5/3, Uluslararası Çocuk Kaçırımların Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (R.G., 15.02.2000, S. 23695) m. 22, Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşme (R.G., 05.05.2016, S. 29703) m. 14/5.

¹⁴ Karşılıklılık türlerine ilişkin olarak bkz. **Doğan**, s. 94-96; **Akıncı**, s. 163; **Nomer**, s. 504; **Çelikel/Erdem**, s. 654-658; **Özel ve diğerleri**, s. 653-654; **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 577-584.

¹⁵ Mavi kartlıların MÖHUK m. 48'de öngörülen teminat yükümlülüğünden muaf olduğu yönünde bkz. **Bayraktaroğlu Özcelik**, s. 437; **Özel ve diğerleri**, s. 651-652; **Şanlı/Esen/Ataman Figanmeşe**, s. 572, dn. 279; **Doğan**, s. 91; **Tütüncübaşı**, s. 216; **Akıncı**, s. 162, dn. 289; **Acun Mekengeç**, s. 23. Aksi görüş için bkz. **Çelikel/Erdem**, s. 650-651; **Kuşçu**, s. 330-331.

¹⁶ YUKK m. 44/1: "Uzun dönem ikamet izni bulunan yabancılar; a) Askerlik yapma yükümlülüğü, b) Seçme ve seçilme, c) Kamu görevlerine girme, ç) Muaf olarak araç ithal etme, ve özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar."

¹⁷ UİK m. 10/4: "Süresiz çalışma izni olan yabancı, uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancı, özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancının seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı ile askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü yoktur."

¹⁸ UİK m. 11/4: "Turkuaz Kart sahibi yabancı bu Kanunda düzenlenen süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır."

¹⁹ YUKK m. 88/1: "Uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, karşılıklılık şartından muaftır."

Ayrıca bkz. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Anlaşması (RG., 05.09.1961, S. 10898) m. 16/2: "Her mülteci, mütat ikametgâhının bulunduğu Âkid Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dâhil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaşı gibi muamele görür."

vatansızlar²⁰, MÖHUK m. 48'de öngörülen teminat yükümlülüğünden tâbi oldukları özel düzenlemeler gereği muaftırlar.

Öte yandan, bazı Yargıtay kararlarında yabancılar bakımından da HMK m. 85 hükmüne atıf yapılarak teminat yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna varıldığı görülmektedir. Örneğin, Yargıtay 3. HD, 2014 tarihli bir kararında şu sonuca varmıştır: “MÖHUK'ta teminat gösterme yükümlülüğü konusunda “yabancılık” ölçütü esas alınmıştır. (...) Buna göre Türk hâkimi, yabancı davacının, davaya katılanın veya icra takibinde bulunanın vatandaşı olduğu ülke ile Türkiye arasında karşılıklılık (mütekabiliyet) var ise, bu kişiyi teminattan muaf tutacaktır. (...) Ancak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 85/1-b maddesinde teminat gerektirmeyen hâller başlığı altında; "b) Davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması." halinde teminat alınmayacağını düzenlemiştir. Her ne kadar mahkemece, davacının İrlanda vatandaşı olması nedeniyle Muğla ili, B.. İlçesi, Y.. Mahallesi, K.. Mevkiinde bulunan .. pafta, .. ada, .. sayılı parselde bulunan taşınmazının teminat olarak kabulüne, karar verilmiş ve davacı A.. W.. adına davada davalıdan 177.718,00 TL talep edildiğinden ilgili taşınmazın A.. W..'ın payına bu bedelin %20'si olan 35.543,60 TL bedel ile sınırlı olmak üzere ihtiyati tedbir konulmuş ise de anılan yasa hükmü gözetildiğinde davacının teminattan muaf olduğu ve bu davanın teminat aranmaksızın görülmesi gerektiği açıktır.”²¹

MÖHUK m. 48'ün lafzı karşısında, Yargıtay'ın bu kararının söz konusu hükme uygun olduğunu savunmak zor görünmektedir. Bununla beraber, Yargıtay'ın bu yaklaşımının olması gereken hukuk açısından isabetli olduğu²² ve HMK m. 85'te yer alan teminattan muafiyet hâllerinin yabancılar açısından da uygulanmasının daha uygun bir çözüm olacağı kanaatindeyiz. Zira kanımızca varlık sebepleri birbiriyle aynı olan HMK m. 84/1(a) ile MÖHUK m. 48/1 hükümlerinde öngörülen teminat yükümlülüğünden muafiyet de aynı koşullara tâbi olmalıdır. Kişinin Türkiye ile makul bir bağlantısı olsa dahi teminattan muaf olmasının tek yolunun şahsıyla bağlantısız ve siyasi bir kriterin sağlanması olması kanımızca hakkaniyetli değildir ve bu bakımdan HMK m. 85'te öngörülen ve karşı tarafın mağduriyetinin doğması riskinin çok düşük olduğu muafiyet hâllerinin yabancılar bakımından da uygulanması isabetli bir yaklaşım olacaktır²³.

Varmış olduğumuz bu tespit, HMK m. 85/1'de düzenlenen her bir muafiyet hâli bakımından aynı şekilde geçerlidir. Bu durumun daha iyi ortaya konabilmesi adına söz konusu hükümde yer alan her bir düzenleme bakımından konu özel olarak ele alınacaktır.

²⁰ YUKK m. 51/1(c): “*Vatansız Kişi Kimlik Belgesine sahip kişiler; (...) c) Yabancılarla ilgili işlemlerde aranan karşılıklılık şartından muaf tutulurlar.*”

Ayrıca bkz. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (R.G., 10.07.2014, S. 29056) m. 16/2: “*Vatansız bir kişi, daimi ikametinin bulunduğu Sözleşmecî Devlette, adli yardım ve cautio judicatum solviden (teminat akçesinden) muafiyet dâhil olmak üzere mahkemelere başvuruya ilişkin konularda bir vatandaşıyla aynı muameleden yararlanır.*”

²¹ Yarg. 3. HD., E. 2014/1296, K. 2014/9607, 16.06.2014, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

²² Aynı yönde bkz. **Özel ve diğerleri**, s. 655.

²³ Nitekim MÖHUK m. 48'e yönelik eleştiriler doktrinde başka yazarlarca da dile getirilmekte ve yabancılar bakımından sadece karşılıklılık kriterine yer verilmesi yerine hâkimin takdir yetkisine bağlı olarak karşılıklılığın sağlanmadığı hâllerde de yabancıları teminattan muaf kılabilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda bkz. **Bayraktaroğlu Özçelik**, s. 450; **Çelikel/Erdem**, s. 655; **Acun Mekengeç**, s. 16, 29; **Tütüncübaşı**, s. 219; **Çalışkan**, s. 89-90.

B. HMK m. 85/1(a) Açısından

HMK m. 85/1 hükmünde teminattan muafiyet sağlayacak hâllerin ilki olarak “davacının adli yardımdan yararlanması” gösterilmiştir. HMK m. 85’in madde gerekçesinde söz konusu bent açısından şu ifade yer almaktadır: “Adli yardım, tüm dava ve takip giderlerinden muafiyet sağladığı için, davacı adli yardımdan yararlanan konumunda ise yargılama giderleri bağlamında teminat göstermekten de muaf tutulacaktır. Bu düzenleme, “Adli yardımın kapsamı” başlıklı 339 uncu maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan kuralın teminat çerçevesinde bir kez daha ifade edilmesi anlamını taşımakta olup, (a) bendindeki düzenleme ise takip açılması hâlinde takip giderleri ve davacı yanında fer’i müdahil sıfatıyla yer alma durumunda ise fer’i müdahale giderleri bakımından da işlerlik kazanacaktır.”

Adli yardım kurumu, adalete erişim hakkının bir görünümü olarak öngörülmüş olup HMK m. 334/1 uyarınca “kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan” kişiler bakımından öngörülmüş bir imkândır. HMK m. 85 hükmü, adli yardımın kapsamına diğer yargılama ve takip giderleriyle birlikte teminat yükümlülüğünün de girdiğini ortaya koymakta ve HMK m. 84 uyarınca doğan bu yükümlülüğün de adli yardımdan faydalananlar açısından ortadan kalkacağını düzenlemiştir. HMK m. 334/3’e göre yabancıların adli yardımdan yararlanabilmeleri de karşılıklılık çerçevesinde mümkündür²⁴. Kanımızca adli yardımdan faydalanan Türk vatandaşlarının teminattan muaf olmalarının altında yatan sebep, yabancılar bakımından da geçerlidir. Bu sebeple, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı tespit edilen ve hak arama hürriyetini kullanabilmek için adli yardıma ihtiyaç duyan yabancıların da teminat yatırmamalarının uygun olacağı kanaatindeyiz. Nitekim doktrinde de yaygın şekilde gerek adli yardımın yapısından hareketle gerek HMK m. 85’in kıyasen uygulanacağı belirtilerek, adli yardımdan faydalanan yabancılar bakımından teminat yükümlülüğünün ortadan kalkacağı kabul edilmektedir²⁵.

C. HMK m. 85/1(b) Açısından

HMK m. 85/1 hükmünde teminattan muafiyet sağlayacak hâllerden ikincisi olarak “davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması” sayılmıştır. Madde gerekçesinde de şu ifadeye yer verilmiştir: “Davacının yargılama giderlerini karşılayacak tutar ve yeterlilikte, Türkiye’de taşınmaz malı, yahut aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağı mevcutsa yine ortada yeterli bir güvencenin mevcudiyeti sebebiyle teminat bağlamında muafiyet gündeme gelecektir.”

Görülebileceği üzere, davacının taşınmaz mal veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağı bulunması ve bunların yargılama giderlerini karşılayacak tutarda olması durumunda, artık yabancılık teminatının varlık sebebi olan karşı tarafın haklı çıkması durumunda hakkına ulaşamama riski bulunmadığından teminat yükümlülüğünün ortadan kalkacağı ifade edilmiştir. Kanımızca mutad meskeni Türkiye’de bulunmayan Türk vatandaşları bakımından öngörülen bu muafiyet hâlinin yabancılar bakımından da uygulanmaması için herhangi bir neden bulunmamaktadır. Zira yabancılık teminatının varlık sebebi temel olarak yabancının Türkiye’yle arasında zayıf bir mamelek ilişkisi olması ve

²⁴ “Yabancıların adli yardımdan yararlanabilmeleri ayrıca karşılıklılık şartına bağlıdır.”

²⁵ Acun Mekengeç, s. 19; Çalışkan, s. 100; Aygül/Altıntaş, s. 721; Nomer, s. 506; Kuşçu, s. 333; Tütüncübaşı, s. 218; Bayraktaroğlu Özçelik, s. 452; Bülent Özden, Türk Hukukunda Yabancı Şahısların Teminat Mükellefiyeti, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1999, s. 52.

davasının kötü gittiğini gördüğü takdirde her an ülkeyi terk ederek karşı taraf bakımından hak kaybına yol açabilmesi riskidir²⁶ ve davacının Türkiye’de yeterli miktarda malvarlığı olduğu durumda bu ihtimal ortadan kalkmaktadır.

Bu muafiyet hâli, özellikle de son yıllarda pek çok yabancının Türkiye’de taşınmaz satın alması sonrası kanımızca daha da önem kazanmıştır. Gerçekten de ülkemizde yabancılara taşınmaz satımında karşılıklılık şartının 2012 yılında 6302 sayılı Kanun’un²⁷ 1. maddesiyle Tapu Kanunu²⁸ m. 35’te yapılan değişiklikle kaldırılması ve akabinde Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK)²⁹ m. 27/9 hükmüyle TVK m. 12’de yapılan değişiklikle taşınmaz satın alımı yoluyla istisnai yolla Türk vatandaşlığını kazanma imkânı verilmesi³⁰ sonrası ülkemizde yabancılara taşınmaz satışları oldukça artmıştır. Öyle ki 2020’de 40.812, 2021’de 58.576, 2022’de 67.490, 2023’te 35.005, 2024’te ise 23.781 taşınmaz satılmıştır³¹.

Ülkemizde taşınmaz edinen yabancılardan Türk vatandaşı olmayı tercih etmemeleri durumunda alabilecekleri statü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)³² m. 31/1(b) uyarınca kısa dönem ikamet iznidir³³. Dolayısıyla ancak sekiz yıl ikamet veya çalışma sonrası alınabilecek uzun dönem ikamet izni (YUKK m. 42 vd.) veya süresiz çalışma iznini (UİK m. 10/3-4) almamış yabancılar bakımından bu sekiz yıllık süreçte teminattan muafiyet hiçbir şekilde mümkün olamayacaktır.

Yakın zamanda izlediği politikalarla yabancılara taşınmaz satımını kolaylaştıran kanun koyucunun bu taşınmazları satın alan yabancılar açısından teminattan muafiyet imkânı öngörmemesi kanımızca çelişkili bir tutumdur. Yabancılarca taşınmaz satımını kolaylaştıran bu politikadan vazgeçilmediği durumda, yabancıların Türkiye’de edindikleri taşınmazların veya aynî teminatla güvence altına alınmış alacaklarının muhtemel yargılama masraflarını karşılayacak düzeyde olması hâlinde teminattan muafiyet sonucunun doğmasının daha tutarlı bir yaklaşım olacağı kanaatindeyiz. Nitekim doktrinde de Türkiye’de giderleri karşılayacak tutarda malvarlığı³⁴ ve özellikle de taşınmazı olan yabancıların³⁵ teminattan muaf olması gerektiği yönünde görüşler ortaya konmuştur.

D. HMK m. 85/1(c) Açısından

HMK m. 85/1 hükmü uyarınca teminattan muafiyet sağlayacak hâllerden üçüncüsü “*davanın, sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması*”dır. HMK m.

²⁶ Turhan, s. 886.

²⁷ Tapu Kanunu ve Kadastro Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, R.G., 18.05.2012, S. 28296.

²⁸ R.G., 29.12.1934, S. 2892.

²⁹ R.G., 13.08.2016, S. 19800.

³⁰ 2023 yılında yapılan son değişiklik sonrası Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (R.G., 06.04.2010, S. 27544) m. 20/2(b) uyarınca “*en az 400.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarındaki kat mülkiyeti veya kat irtifakı kurulmuş ya da üzerinde yapı bulunan arsa vasıflı taşınmazı tapu kayıtlarına üç yıl satılmaması şerhi koyulmak şartıyla satın aldığı veya kat mülkiyeti ya da kat irtifakı kurulmuş, en az 400.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarı peşin olarak yatırılan ve tapu siciline üç yıl süreyle devir ve terkini yapılmayacağı taahhüdü şerh edilmek şartıyla noterde düzenlenmiş sözleşme ile taşınmazın satışının vaat edildiği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına tespit edilen*” yabancılar Cumhurbaşkanlığı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilmektedir.

³¹ Söz konusu istatistikler için bkz. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yabanciya-konut-satisinda-son-7-yilin-en-dusuk-rakami-goruldu/3466495>, E.T. 24.06.2025.

³² R.G., 11.04.2013, S. 28615.

³³ “Kısa dönem ikamet izni

MADDE 31 – (1) Aşağıda belirtilen yabancılara kısa dönem ikamet izni verilebilir: (...)

b) Türkiye’de taşınmaz malı bulunanlar.”

³⁴ Tütüncübaşı, s. 209; Çörekçi, s. 216, dn. 65.

³⁵ Bayraktaroğlu Özçelik, s. 450-451; Özel ve diğerleri, s. 655.

85'in madde gerekçesinde söz konusu bende ilişkin olarak şu açıklama yer almaktadır: “Çocuğun (küçüğün) menfaati hem millî, hem de milletlerarası plânda en ziyade himayeye mahzar menfaat olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla, salt küçüğün yani onsekiz yaşını doldurmamış olan gerçek kişinin menfaatinin korunması için dava açılması hâlinde, gösterilmesi gereken teminattan muaf tutulmasının sağlanması gerekir.” Bu hükmün kapsamına girecek davalara küçüğün yasal temsilcisinin değiştirilmesine, küçüğe verilen nafakaya, küçüğün çalışmasına, küçüğün malvarlığının korunmasına ilişkin davalar örnek olarak gösterilebilir³⁶.

Çocuğun üstün (veya yüksek) menfaati, çocuğu ilgilendiren tüm meselelerde önceliğin onun iyiliği ve esenliğinde olması gerektiğini emreden bir ilkedir³⁷. Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, Türkiye'nin taraf olduğu pek çok milletlerarası sözleşmede de bu ilkeye yer verilmiştir. Bu sözleşmelerin başında BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme³⁸ gelmektedir. Söz konusu Sözleşme'nin m. 3 hükmü şu şekildedir: “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” Benzer şekilde, 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi³⁹ de dibacesinde “Çocukların üstün yararının öncelikli olarak göz önünde bulundurulacağını teyit ederek” demektedir; m. 8/4, 10/1(b), 22, 23/2(d), 28 ve 33/2 hükümlerinde de açıkça bu ilkeye atıf yapmaktadır. Milletlerarası sözleşmelerin yanı sıra Türk hukukunda yasal düzeyde de bu ilkeye yer verildiği görülmektedir. Öyle ki Türk Medeni Kanunu m. 305/2⁴⁰ ve 346⁴¹ hükümlerinde de “küçüğün yararı” ve “çocuğun menfaati” şeklinde ifade edilerek doğrudan bu ilkenin zikredildiği görülmektedir.

Dolayısıyla, madde gerekçesinde de isabetli şekilde ifade edildiği üzere, çocuğun üstün menfaati sadece millî planda önem taşımaz ve hiç şüphesiz milletlerarası planda da gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bakımdan, çocuğun üstün menfaatini korumak amacıyla açılmış bir davada davacının teminattan muaf tutulması yönündeki düzenlemenin davacının vatandaşlığından bağımsız olarak uygulanması, kanımızca Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin ruhuna daha uygun bir yaklaşım olacaktır. Nitekim doktrinde Bayraktaroğlu Özçelik de bu yönde görüş bildirmektedir⁴².

E. HMK m. 85/1(ç) Açısından

HMK m. 85/1 hükmü uyarınca teminattan muafiyet sağlayacak hâllerden sonuncusu “ilama bağlı alacak için ilamlı icra takibi yapılmış olması”dır. HMK m. 85'in madde gerekçesinde söz konusu bendin varlık sebebi şu şekilde ortaya konmuştur: “İlâma bağlı alacağın varlığı konusunda herhangi bir tartışma ve kuşku mevcut değildir. Dolayısıyla, ilâma bağlı alacak için ilâmlı takibe müracaat edilmesi hâlinde, alacağının varlığı sabitlik

³⁶ Arslan, s. 962.

³⁷ Özge Yücel, “Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı Bağlamında Çocuğun İradesi”, *Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, 2013, s. 117-118; Duygu Duran, “Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Kapsamında Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerinin Uygulamaya Yansımaları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 177, 2025, s. 129.

³⁸ R.G., 11.12.1995, S. 22138.

³⁹ R.G., 22.05.2016, S. 29719.

⁴⁰ “Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.”

⁴¹ “Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.”

⁴² Bayraktaroğlu Özçelik, s. 451.

kazanmış bulunan alacaklının teminattan muaf tutulması uygun olur. Sözü edilen muafiyetten ancak, ilâma bağlı olan alacaklar yararlanacak; ilâm niteliğinde belgeye bağlı alacaklar için ilâmlı takip yapılması hâlinde ise belirtilen istisna işlerlik kazanamayacaktır.”

Madde gerekçesinde de ortaya konduğu üzere, HMK m. 85/1(ç) hükmü ilama bağlı alacağın varlığı artık sabit olduğundan takip yapan tarafın teminat yükümlülüğünden muafiyetini öngörmektedir. Zira burada takip yapan tarafın alacağının varlığı ya Türk mahkemelerince tespit edilmiş ya da yabancı mahkemelerce tespit edilmiş ve akabinde Türk mahkemelerince tenfiz kararıyla Türk hukuku bakımından da teyit edilmiştir. Yabancılar açısından öngörülen teminat yükümlülüğünün temel sebebi dava açan, davaya katılan veya takip yapanın haksız çıkması durumunda karşı tarafın mağduriyetinin önlenmesi ise kanımızca ilamlı icra takibi yapacak yabancılardan teminat talep edilmesi, tıpkı HMK m. 84 kapsamındaki bakımından olduğu gibi, anlamsızlaşmaktadır. Bu nedenle, ilamlı icra takibi yapan yabancıların da yabancılık teminatından muaf olmalarının daha uygun bir anlayış olacağı kanısındayız. Doktrinde de benzer yönde görüş bildiren bazı yazarlar bulunmaktadır⁴³.

SONUÇ

Hukumumuzda yabancılık unsuru barındıran uyuşmazlıklar bakımından öngörülen iki tür teminat yükümlülüğü bulunmaktadır, ancak kanun koyucu bu yükümlülüklerden muafiyeti farklı koşullara bağlamıştır. Kanımızca her iki yükümlülükten muafiyetin de benzer bir rejime tâbi olması daha isabetli bir yaklaşım teşkil edecektir. Bu çerçevede de HMK m. 85'te yer alan her muafiyet hâlinin, Türkiye'de mutad meskeni bulunmayan Türk vatandaşları bakımından olduğu gibi yabancılar açısından da uygulanabilir nitelikte olduğu kanaatindeyiz. Yabancıları sadece tabiiyetlerinden dolayı bu koşullardan yararlandırmamanın hak arama hürriyetine getirilmiş ölçülü bir kısıtlama olmadığı kanaatindeyiz.

Bu çalışmamızda önerdiğimiz sonucun sağlanabilmesi için ideal yöntemin MÖHUK m. 48'de bir düzenleme yapılarak HMK m. 85'te öngörülen teminattan muafiyet hâllerinin MÖHUK m. 48/1 uyarınca yabancılar açısından doğan teminat yükümlülüğü bakımından da uygulanacağını hükme bağlanması olduğu kanısındayız. Bununla beraber, bu değişiklik yapıncaya kadar da aynı sonuca varılmasının mümkün olabileceğini düşünüyoruz. Zira herhangi bir açık düzenleme olmaksızın da MÖHUK'ta özel olarak düzenlenmeyen usule ilişkin konularda genel kanun olarak HMK'ya başvurulabilmektedir. Benzer şekilde, HMK m. 85'te yer alan ve MÖHUK m. 48/1 ile aynı varlık sebebine hizmet eden teminat yükümlülüğü bakımından öngörülen muafiyet hâllerinin de kıyasen MÖHUK m. 48 bakımından uygulanabileceği kanımızca kabul edilmelidir. Bir an için MÖHUK m. 48/2'nin karşılıklılık dışında hiçbir kriterin uygulanmasına olanak tanımayan lafzının buna imkân tanımadığı ve kıyasen uygulamanın kanun koyucunun iradesine aykırı olacağı düşünülebilirse de kanımızca mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK)'ta⁴⁴ yer almayan m. 85 hükmünün HMK'ya eklenmesiyle kanun koyucunun yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklarda da bazı durumlarda teminat aranmayabileceğini kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan, özellik arz eden hâllerde teminattan muafiyet öngören bir düzenleme içermeyen MÖHUK'ta konuya ilişkin bir boşluk olduğu ve bu nedenle HMK m. 85'in yabancılar açısından da kıyasen uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilmelidir.

⁴³ Doğan, mülga 2675 sayılı MÖHUK'un yürürlükte olduğu dönemde ilamlı ve ilamsız talip arasında bir ayırım gözetilmesi gerektiği ve ilamlı takiplerde teminat talep edilmesine gerek olmadığı yönde görüş bildirdiğini, ancak 5718 sayılı MÖHUK'un bu görüşü nazara almadığını ifade etmektedir, bkz. Doğan, s. 97.

⁴⁴ R.G., 02, 03, 04.07.1927, S. 622, 623, 624.

KAYNAKÇA

- Acun Mekengeç**, Merve, “Türk Hukuku’nda Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Public and Private International Law Bulletin, C. 37, S. 2, 2017, s. 1-33.
- Akıncı**, Ziya, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.
- Arslan**, Aziz Serkan, “HMK Hükümlerine Göre Teminat Kurumu ve Dava Şartı Niteliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, 2014, s. 943-974.
- Aybay**, Rona/**Dardağan**, Esra, Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı), 2. Bası, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008.
- Aygül**, Musa/**Altıntaş**, Elif Hande, “Sığınmacıların Teminat Yatırma Yükümlülüğü”, Public and Private International Law Bulletin, C. 40, S. 2, 2020, s. 707-727.
- Bayraktaroğlu Özçelik**, Gülüm, “MÖHUK m. 48 Uyarınca Yabancıların Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Editörler, Feriha Bilge Tanrıbilir ve Gülce Gümüşlü Tunçağıl, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 434-453.
- Çalışkan**, Zeynep, Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Çelikel**, Aysel/**Erdem**, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, 15. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2017.
- Çörekçi**, Elif, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve 5718 Sayılı Yeni Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Bakımından Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Saim Üstündağ’a Armağan, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 199-217.
- Demirkol**, Özüm, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Karşılıklılık, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Doğan**, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Bası, Savaş Yayınları, Ankara 2020.
- Duran**, Duygu, “Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Kapsamında Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerinin Uygulamaya Yansımaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 177, 2025, s. 127-144.
- Kıyak**, Emre, “Türkiye’de Mutad Meskeni Olmayan Türk Vatandaşları İçin Teminat Gösterme Yükümlülüğü (HMK m. 84/1-a)”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 12, 2012, s. 225-246.
- Kuşçu**, Döndü, “Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Usul Hukukunda Yabancılık Teminatından Kaynaklanan Problemler”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2021, s. 324-346.
- Nomer**, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, 23. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.
- Özden**, Bülent, Türk Hukukunda Yabancı Şahısların Teminat Mükellefiyeti, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 1999.
- Özel**, Sibel/**Erkan**, Mustafa/**Pürselim**, Hatice Selin/**Karaca**, Hüseyin Akif, Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.
- Şanlı**, Cemal/**Esen**, Emre/**Ataman Figanmeşe**, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 10. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2023.
- Turhan**, Turgut, “Davacının veya Davaya Katılanın Teminat Gösterme Yükümü”, Prof. Dr. Osman F. Berki’ye Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1977, s. 853-905.

Tütüncübaşı, Uğur, “Milletlerarası Usûl Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2012, s. 183-223.

Yücel, Özge, “Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı Bağlamında Çocuğun İradesi”, Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2013, s. 117-137.